

Mustafa Kemal Paşa ve Palu

Mustafa Kemal Paşa'nın Palu'ya İlk Gelişi

Mustafa Kemal Paşa ile birlikte birkaç arkadaşı, 1905'te akademiyi bitirdikten sonra, 5 Şubat 1905'te 5. Ordu 30. Süvari Alayı'na tayin edilmesiyle Şam'a gitme kararıyla 10 Şubat 1905'te İstanbul'dan ayrılır.

Mustafa Kemal Paşa Şam ve Havran'da süvari stajını tamamladıktan sonra piyade stajı için Yafa'ya, deniz kıyısına gönderildi.

Stajını tamamladıktan sonra 20 Haziran 1907'de Kolağası (kıdemli Yüzbaşı) rütbesine yükseltildi⁴ ve 5. Ordu karargâhının kurmay başkanlığında görevlendirildi. Şam'a tayininden iki buçuk yıl kadar sonra, tayin için müracaatı uygun görüldü ve Mustafa Kemal Paşa, 13 Ekim 1907'de Selanik'te 3. Ordu'ya tayin olundu.¹

Mustafa Kemal Paşa, Suriye'den döndükten sonraki hayatı da hareketli ve fırtınalı geçmişti. Balkanlarda isyancı çetelere karşı mücadele verirken de Suriye'de gördüklerinden çok farklı şeyler görmedi. 31 Mart vakası üzerine Hareket Ordusuyla İstanbul'a gelmiş ve Trablusgarp olayında gönüllü olarak İtalyanlara karşı savaşmıştı. Balkan Savaşlarında çeşitli cephelerde savaş vermişti. Sofya Ataşemiliterliği gibi diplomatik görevler de üstlenip, çeşitli manevralara katıldıktan sonra, Çanakkale Savaşı'nda birliğiyle destanlar yazmış bir komutan olarak; Edirne'deki 16. Kolordu'ya komuta ettiği sırada, 10 Mart 1916'da² kolordusuyla birlikte Diyarbakır'a görevlendirildi.

Çanakkale zaferinden sonra Harput'a ulaşmış olan 12. Fırka 10 Mayıs'ta Palu'ya, 53. Fırka Halep'ten Diyarbakır'a, 14. Fırka Resuleyn'e, 13. Fırka ise (7 tabur) daha evvel Sivas'tan Harput'a gönderilmişlerdi. Dersim'de görevi biten 13. Fırka Kiği civarında toplanarak Mamahatun'a (Tercan) taarruzla burası geri alındı.

Bu görevlendirmede Kafkas Cephesi'nin Doğu kısmında Rusların ilerlemesi ve Bitlis, Erzurum, Van ve Muş'un düşmesi önemli rol oynamıştı. Çanakkale savunması bu cephenin ikinci plana düşmesine sebep olmuştu. Avrupa'da oluşturulması düşünülen cepheden vazgeçilerek Kolordu doğuya gönderildi.³ 16. Kolordu Komutanı olarak Mustafa Kemal Paşa'nın yetki alanı Van Gölü güneyinden Çapakçur Boğazı'na kadar olan bölgeydi. Erzurum'un düşmesi ve 3. Ordu'nun Trabzon-Bayburt-Kop hattına çekilmesi üzerine, Ruslara yandan bir cephe açılması düşünülmüş, 2. Ordu doğuya Bingöl (Çapakçur) bölgesine kaydırılmaya çalışılıyordu. Bu arada 16. Kolordu da 2. Ordu emrine verilmişti.⁴

Mustafa Kemal Paşa fazla vakit geçirmeden İstanbul'a ve oradan da Diyarbakır'a hareket etti. 13-14 Mart 1916'da Diyarbakır'a ulaştıktan kısa süre sonra da kendisi 1 Nisan 1916'da tuğgeneralliğe

¹ Utkan Kocatürk, Kaynakçalı Atatürk Günlüğü, Ankara 1999, s.4; Y. Hikmet Bayur, Atatürk Hayatı ve Eseri, Ankara 1963, s. 23; Atatürk'ün Biyografisi, Atatürk Haftası Armağanı, 10 Kasım 1974, s. 13; Ş. Süreyya Aydemir, Tek Adam, İstanbul 1981, C.I, s. 103

² Utkan Kocatürk, Kaynakçalı Atatürk Günlüğü, Ankara 1999, s. 71; İsmet Görgülü, İzzettin Çalışlar, On Yıllık Savaşın Günlüğü, İstanbul 1997, s. 148.

³ Şükrü Tezer, Atatürk'ün Hatıra Defteri, Ankara 1972, s. 34; Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi, c. II, Kısım 2, Ankara 1978, s 39.

⁴ İslam Ansiklopedisi, Atatürk Maddesi, s. 723.

terfi etti. Daha sonraları vekâleten 2. Ordu komutanlığını da bir süre yürüttü.⁵ Mustafa Kemal Paşa'nın bu görevi yürüttüğü sıralarda bu cephede verilen birçok muharebe bizzat kendisi tarafından yönetildi ve düşmanın Diyarbakır istikametinde ilerlemesi durduruldu. 6-7 Ağustos tarihli taarruzla da Bitlis ve Muş da geri alındı.

Bu dönemi ve görevi, Mustafa Kemal Paşa'nın yaklaşık 10 yıl kadar önce terk ettiği Şam'a kadar götürecektir bir süreç olacaktır. Daha Diyarbakır'a varılmasından itibaren Paşa, kolordu bölgesindeki Bitlis ve Muş cepheleriyle ilgilenmiş, gerek kendine bağlı birliklerin, gerekse düşmanın konumu ve durumu ile ilgili incelemelerde bulunmuştur.

5. ve 8. Fırkalarla 2 Ağustos'ta başlatılan taarruz ile 6-7 Ağustos'ta Muş ve Bitlis geri alınmış, takip eden günlerde Ruslar daha da geri itilmişti. Bu cephede Bingöl kurtarılamamış, birlikler geri çekilmişti. Ancak Mustafa Kemal Paşa ve Kolordusu ile birlikleri, bu cephede verdikleri mücadele dolayısıyla üstleri tarafından taltif ve tebrik edildiler.⁶

Mustafa Kemal Paşa, 16. Kolordu Komutanı ve 2. Ordu Kumandanı göreviyle bölgede kaldığı Mart 1916-Şubat 1917 döneminde, Diyarbakır merkez olmak üzere Sason, Mutki, Silvan, Hazbat, Güzeldere, Zok, Ziyaret, Duhan, Siirt, Garzan, Batman, Malabadi, Kulp, Genç, Palu, Mardin, Bingöl, Muş, Bitlis bölgesini dolaşmıştı. Bu gezilerinde Kolordusuna bağlı 12., 13., 14., 15., 17., 20., 23., 24. Alaylar ile 5., 7. ve 8. Tümenleri ve bağlı birlikleri denetlemişti. Rus saldırılarına karşı savunma mekanizmalarını hazırlamış, birlikleri konuşlandırmış ve harekâtları düzenlemişti. Muş, Bitlis, Bingöl (Çapakçur) gibi cephelerde doğrudan savaşın içinde yer almıştı.⁷

Mustafa Kemal Paşa, 16. Kolordu ile bu faaliyetlerin içindeyken, Keşan'da bulunan 2. Ordu, 13 Mayıs 1916'da Ahmet İzzet Paşa kumandasında karargâhıyla birlikte İstanbul'dan Diyarbakır'a gelmişti. 16. Kolordu da 2. Ordu Komutanlığı emrine verildiği için, Mustafa Kemal Paşa 20 Mayıs'ta Kulp'tan Diyarbakır'a dönerek Ahmet İzzet Paşa ile görüştü. Mustafa Kemal Paşa ve kurmay heyeti, Ahmet İzzet Paşa ile görüşmek için Diyarbakır'a geldiğinde, Dicle köprüsü civarında 2. Ordu Kurmay Başkanı Albay İsmet (İnönü) Bey tarafından karşılanmıştı.

Ahmet İzzet Paşa

İsmet Paşa

⁵ Bu Yolculuğun Teferruatlı Hikayesi İçin Bkz. Ş. Tezer, a.g.e., s. 33-37; Kronoloji İçin Bkz. U. Kocatürk, a.g.e., s. 72-73; Ayrıca Tarihler İçin Bkz. Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi, c.II, Kısım 2, s. 39; Fahri Belen, Atatürk'ün Askeri Kişiliği, MEB Yay. 1963, a.g.e., s. 58; A. F. Cebesoy, Sınıf Arkadaşım Atatürk, s. 64.

⁶ Bkz. Metin Ayışığı, Mareşal Ahmet İzzet Paşa, Ankara 1997, s.132; Ahmet İzzet Paşa, Feryadım, İstanbul 1992, c.I, S.264; İsmet Görgülü, İzzettin Çalışlar, On Yıllık Savaşın Günlüğü, İstanbul 1997, a.g.e., s. 179.

⁷ Bu Cephedeki Harekât Ve Mustafa Kemal Paşa'nın Faaliyetleri Hakkında Geniş Bilgi İçin Bkz. Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi, c.II, Kısım 2; Ş. Tezer, a.g.e., 33 Vd.; İ. Çalışlar, İ. Görgülü, a.g.e., s. 150 Vd.

İsmet Bey 2. Ordu Kurmay Başkanı olarak Ahmet İzzet Paşa'nın mahiyetinde Mustafa Kemal Paşa'dan sonra Kafkas cephesine gelmişti. İnönü ile Atatürk'ün yolları da burada kesişmişti.

Sonraki dönemlerde daha sıkı ve sürekli ilişkiler ve dava arkadaşlığı yaptığı İsmet İnönü de 2. Ordu kurmay Başkanı olarak oradaydı.

Mustafa Kemal Paşa, ileriki dönemlerde Yeni Türkiye'nin kuruluşunda kader arkadaşlığı yapacağı birçok arkadaşı ile yollarının kesişmesi bu görev sırasında olmuştu. Bu cephe İstiklâl Savaşı'nda komuta kademesini oluşturacak subayların çoğunu bir araya getirmişti. Daha önceden okul arkadaşı ve hatta Suriye macerasının bir bölümünü beraber yaşadığı Ali Fuat ile de burada buluşmuşlardı. Ali Fuat Paşa 5. Tümen Kumandanlığı'na tayin edilmiş, Mustafa Kemal Paşa O'nu yolda karşılamış, akşam yemeğini birlikte yemişlerdi. 23. Alay Komutanı yine arkadaşlarından Fuat'(Bulca)tı. Başka bir dava arkadaşı Ali Çetinkaya da 14. Alay'a, bir diğeri Nuri (Conker) 8. Tümen'e komuta etmekteydi. Sonraki dönemlerde daha sıkı ve sürekli ilişkiler ve dava arkadaşlığı yaptığı İsmet İnönü de 2. Ordu kurmay Başkanı olarak oradaydı. Kendi Kurmay Başkanı da İzzettin Çalışlar'dı.⁸

Öbür gün (21 Mayıs) Ahmet İzzet Paşa ve Albay İsmet Bey Kolordu karargâhını ziyaret ettiler.⁹ Ahmet İzzet Paşa'nın gelişinden yaklaşık bir ay kadar sonra, Ordu Kumandanlığı'nın Diyarbakır'ı merkez kabul etmesi sonucu, 16. Kolordu karargâhı 15 Haziran 1916'da Silvan'a taşındı.¹⁰

Muş, Bitlis ve Batman düşman işgalinden kurtarıldıktan sonra Kulp, Bingöl (Çapakçur) hattını tutan birlikler yorgun ve zayıftı. Bölgenin çetin tabiatı ve ağır kış şartlarında vasıttadan yoksun dağlarda bırakmak tehlikeliydi. Mustafa Kemal Paşa risk alarak çekilme emri vermiş,¹¹ Türk birlikleri nizamî olarak çekilmiş ve olası bir bozguna mahal bırakılmamıştı. Daha sonra Mustafa Kemal Paşa Silvan'a, karargâhına dönerken, rahatsızlanmış, 14-21 Kasım günleri arasında Bitlis'te 5. Tümen Komutanı Ali Fuat'ın misafiri olmuş, oradaki hastaneleri denetlemiştir.¹²

Mustafa Kemal Paşa 30 Kasım'da Silvan'a geldikten sonra 2 Aralık'ta Ahmet İzzet Paşa'ya cephe ile ilgili raporunu yazmış, Ahmet İzzet Paşa izinli olarak İstanbul'a gitmesi üzerine, 12 Aralık 1916'da 2. Ordu Komutan Vekilliği'ne atandı. Aynı tarihte Muş ve Bitlis cephelerindeki başarılarının ödülü olarak "İkinci Rütbeden Mecidi Nişanı verildi."¹³ 14 Aralık'ta Silvan'dan Diyarbakır'a hareketle, ertesi günü geceyi Ergani Madeni'nde geçirdikten sonra, 16 Aralık'ta Palu yakınlarındaki Sekerat'ta 2.Ordu Komutanlığı¹⁴ görevine başlayan Mustafa Kemal Paşa, yolda Palu Yarımca köyünde Ahmet İzzet Paşa ile kısa süreli bir görüşme de yapmıştı.

Ali Fuat Paşa

⁸ Ali Fuat 5 Kasım 1916'da Silvan'a gelmişti. Ali Fuat, Mustafa Kemal Paşa ve diğerlerinin faaliyetleri ile ilgili daha geniş bilgi için bkz. Ş. Tezer, a.g.e., s. 65 vd.

⁹ Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi, c. II, Kısım 2, s. 76; U. Kocatürk, a.g.e., s. 77; Ş. Tezer, a.g.e., s.40; İ. Görgülü, İ. Çalışlar, a.g.e., s. 165.

¹⁰ Ş. Tezer, a.g.e., s. 4; U. Kocatürk, a.g.e., s. 78.

¹¹ Ş. S. Aydemir, Çankaya, s. 93; Bkz. İ. İnönü, a.g.e., s. 37-38; Mustafa Kemal Paşa İle İsmet İnönü'nün 2. Ordu Cephesindeki İlişkileri İçin Bkz. Ş. S. Aydemir, a.g.e., s. 298.

¹² Daha Geniş Bilgi İçin Bkz. Ş. Tezer, a.g.e., s. 69 Vd.; İ. Görgülü, İ. Çalışlar, a.g.e., s. 194-195.

¹³ Tayin Ve Nişanla İlgili Geniş Bilgi İçin Bkz. Ş. Tezer, a.g.e., s. 86; Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi, c.II, Kısım 2; Uluğ İğdemir, Atatürk'ün Yaşamı, Ankara1980, c.I, s.87; F. Belen, a.g.e., s. 19; Fahrettin Kırzioğlu, 2. Ordu Kumandan Vekili Mustafa Kemal Paşa'nın 230 Numaralı Raporu, Türk Dili Dergisi, c. XII, s. 134, s. 83 Vd. Kasım 1962; Nusret Baycan, Atatürk'ün Nişan ve Madalyaları, Genelkurmay Yay. 1981, s. 177; İstiklâl Madalyası Tanımı ve Tarihçesi, Şekerbank Yay. 1963, s.80.

¹⁴ Geniş Bilgi İçin Bkz. Ş. Tezer, a.g.e., s. 89 vd.

Bir süre önce 2. Ordu Kurmay Başkanlığına atanan Albay İsmet (İnönü) Bey ile de Palu'da (Sekerat) görüşüp, bilgi aldıktan sonra Elazığ, Bitlis ve Diyarbakır valilerini karargâha çağırıp, ordunun iaşesinin karşılanması konusunda görüşmeler yapmıştı. Bu arada birlikleri ve cephe durumunu değerlendirme çalışmalarında bulunan Mustafa Kemal Paşa, Başkomutanlık Vekâleti'nden 18 Aralık'ta aldığı emirle; Ahmet İzzet Paşa'nın izinde olduğu müddet içinde 3. Ordu Komutanı Vehip Paşa'dan direktif alacağını öğrendi.¹⁵ İsmet (İnönü) Bey ile görüşükten sonra yeni düzenlemeyle ilgili olarak ilgilileri bilgilendirdi. Sekerat'ta Diyarbakır Belediye Meclis Üyesi ve Kara Cemşid Bey sülalesinden olan İbrahim Bey'in konağında kalıyorlardı. Bu iki komutanın dostlukları böyle bir zamanda ve Anadolu'nun ücra bir kazası olan Palu (Sekerat)'da başlamıştır.

İsmet Paşa 2. Ordunun başında bulunduğu yıllarda Karargâh olarak kullandığı Palu Sekerat köyünde kalmayıp, çok sevip ve beğendiği Palu Karşibahçeler'de Arif Ağa'nın bahçesinde ikamet ediyordu.

Başbakan olarak Palu'yu ziyaret ettiğinde anılarını tazeleyerek bahçe sahibini sorar. Arif Ağa'nın vefat ettiğini söylemeleri üzerine, o günkü bahçe sahibi Musa Ağa (Tekyıldız)'yı çağırır ve ona iltifatlarda bulunur.¹⁶

Palu Sekerat'ta bulunduğu birkaç gün içinde çevreyi dolaşan ve incelemelerden sonra askeri tedbirler alan Mustafa Kemal Paşa Diyarbakır'a döndü.

2. Ordu Komutanı Ahmet İzzet Paşa izinden dönünce vekâlet görevi biten Mustafa Kemal Paşa 16. Kolordu karargâhı olan Silvan'a döndü. Birkaç gün gripten dolayı dinlenmek zorunda kaldı. 1917 yılı için hazırlıklara başlamışken, Rusya'da ihtilal olunca Ruslar bölgeden çekildi. 17 Şubat 1917'de de Mustafa Kemal Paşa, Hicaz Kuvvetler Seferi Kumandanlığına tayin olundu.¹⁷

Mustafa Kemal Paşa'nın Palu'ya İkinci Gelişi

Mustafa Kemal'in 1919 yılında Anadolu'ya çıkmasından sonra Milli Mücadelenin temellerini atmak için Anadolu'yu dolaşmaya başlamıştır.

İşte bu yıllarda Mustafa Kemal, Mehmet Emin Bey (Bego Ağa)'ın Palu'da belediye reisi olduğu döneminde on iki süvari ve iki çadır yüklü atla birlikte Palu'ya gelir. Belediye reisini sorar. Günlerden Cuma ve tatil olduğu için Bego Ağa Ensebahçeler'de Talu'lardan Haydar Hoca'nın bahçesindeydi. Bahçeyi bilen bir kişiyle Bego Ağa'ya haber verilerek çağrılır.

Mustafa Kemal, kendisini tanıtır, Sultan Vahidettin'nin fermanını göstererek, Anadolu'yu dolaştığını ve milis kuvvetleri için adam topladığını söyler. İleride yapılacak olan kurtuluş mücadelesinde Palu ve ahalisinin silahlı milis, teçizat ve gıda yönünden ne kadar katkınız olur diye sorar.

¹⁵ Gelişmelerle İlgili Olarak Bkz. Ş. Tezer, a.g.e., s. 90 vd.

¹⁶ Görgü Tanığı Ahmet Yapıcı, Palu 1934 doğumlu.

¹⁷ U. Kocatürk, a.g.e., s. 89; Ş. Tezer, a.g.e., s. 97; Nakleden Yrd. Doç. Dr. Rahmi Doğanay, Atatürk'ün Askeri Yaşamında Suriye Günleri, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Sayı 55, Cilt: XIX, Mart 2003.

Mehmet Emin Bey (Bego Ağa) 1865-1925

Bego Ağa 400 silahlı milis çıkarabileceğini, belli bir miktar para ve yiyecek yardımı yapabileceklerini söyler.

Hafta tatili olduğu için Mehmet Emin Bey, fırın ve dükkânları açtırır. Fırınlarda ekmeğ pişirtir. Yağ, pirinç, bulgur gibi büyük bir miktarda iâşe verir. Mustafa Kemal Paşa, Bego Ağa'nın elini sıkarak teşekkür eder.

Mustafa Kemal Paşa buraya gelmeden önce Mamuratülaziz (Elazığ) ve Siverek'e uğradığını, Elazığ'da belediye reisi Çötelizade Asım Bey'in konağına misafir olduğunu, aynı durumu ona da anlatarak yardım ve destek istediğini, ancak; Çötelizade Asım Bey'in gençlerinin genelde cephede olduğunu ve halkın durumunun da iyi olmadığını söyleyerek fazla yardımcı olmayacağını söylediğini aktarır.

Mustafa Kemal Paşa bunun üzerine Bego Ağa'yı Palu ve bölgesinin Kuva-i milliye reisi olarak tayin eder ve bir mühür verir. Mustafa Kemal Paşa, Palu'dan Gazik üzerinden Bingöl ve oradan da Erzurum'a geçmek için Palu'dan ayrılır. Bego Ağa'nın yanında bulunan Palu'nun ileri gelenleri; "geçlerimizin çoğu cephede,

halkın durumu da iyi değil sen bu yardımı nasıl yapacaksın?" diye sorduklarında Bego Ağa;

"Belki vaat ettiğimiz yardımın tümünü yapamazsak bile böyle bir gücün arkasında olduğunu bilsin. Biz de en azında manevi yönden kendisini güç ve moral kazandırırız" der.

Mustafa Kemal Paşa bir müddet sonra teyit için bir telgraf çekerek silahlı adam ve erzak yardımının ne kadar olacağını sorar. Bunun üzerine Bego Ağa da daha önce söylediği rakamları arttırarak şu kadar silahlı milis, şu kadar da yiyecek ve erzakla emrindeyiz diye cevap verir. Mustafa Kemal Paşa üçüncü bir telgraf çekerek eğer bir işiniz olursa Siverek'te bulunan odabaşı Mahmud Efendiyle temasa geçmelerini ister. Siverek de Mahmud Efendiyi de kuva-i milliye reisi olarak atamıştı.

Mustafa Kemal Palu'da gördüğü bu yakın ilgiyi unutmaz. Kurtuluş savaşından sonra Cumhuriyet kurulur. Oluşturulacak Meclis için Mustafa Kemal Paşa bizzat Bego Ağa'ya haber göndererek, Palu'dan meclise 4 milletvekili ister, Başta Mehmet Emin Bey (Bego Ağa) olmak üzere, damadı İbrahim Hakkı Bey (Akgün), Sekratlı Rüştü Bey (Bulduk) ve Penah Efendigilden Mahmut Bey 1. dönem milletvekilleri olarak Meclise giderler.

İbrahim Hakkı (Akgün) Bey
1894-1956

Rüştü (Bulduk) Bey
1874-1924

Mahmut (Sığınak) Bey
1866-1942

Bego Ağa milletvekili olduktan sonra Kuva-i Milliye başkanlığı Topal Emegil'den Hacı Süleyman Efendi'ye geçer ve mührü ona verir. Hacı Süleyman Efendi tüccar olduğu için Suriye'ye koyun götürdüğü zamanlar da vekâleti Ohu'lu Necip Ağa'ya bırakırdı.¹⁸

Kurtuluş Mücadelesinde Palu

Mustafa Kemal Paşa'nın Palu ile olan ilişkisi Kurtuluş Mücadelesi yıllarında da devam eder. İngiltere, Fransa ile Musul'daki haklarının tanınması karşılığında Maraş, Antep ve Urfa vilâyetlerini bu ülkeye terk etmeyi öngören 15 Eylül 1919 Suriye İtilâfnamesini imzaladıktan sonra kuvvetlerini geri çekmeye başladı. İngilizlerin geri çekilmesinden sonra Antep, Maraş ve Urfa vilâyetleri bu defa da Fransızların işgaline uğradı.

Mustafa Kemal Paşa bu gelişme üzerine yayınladığı bir tamim ile Suriye İtilâfnamesinde alınan haksız kararları Türk milletine duyurdu ve buna asla boyun eğilmeyeceğini bildirdi.¹⁹ Erzurum'da yayınlanan Albayrak gazetesi Mustafa Kemal Paşa'nın bu tamimini yayınlarak Türk kamuoyuna duyurmanın yanı sıra²⁰, Suriye İtilâfnamesine yer vermek suretiyle bu anlaşmanın Türk Devleti'nin imhası demek olacağını açıkladı.²¹

Mustafa Kemal Paşa Anlaşma hakkında Türk milletine bilgi vermenin yanı sıra Fransa'nın bu öz Türk yurtlarını işgal etmesinin, Avrupa ve Amerika kamuoyuna duyurulmak suretiyle protesto edilmesini istedi.²²

Bunun üzerine yurdun birçok yerinde mitingler yapıldı protestolar yayınlandı. Mitinglerde milletin aldığı kararlarla yayınladığı bildirimleri Türk basını sütunlarında yer vermek suretiyle iç ve dış kamuoyuna duyurdu. Bu yayın organlarının başında, Mustafa Kemal Paşa'nın emri ile Heyet-i Temsiliye'nin bir nevi yayın organı olarak 14 Eylül 1919'da Sivas'ta çıkmaya başlayan İrade-i Milliye Gazetesi gelmektedir. İrade-i Milliye Gazetesi'nin yayınladığı miting ve protestolar arasında, Arapkir protestosu²³ ile Mardin mitingi²⁴, Nusaybin protestosu²⁵, Palu mitingi²⁶, Bitlis protestosu²⁷, Viranşehir protestosu²⁸, Sivas Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'nin protestosu²⁹ ve Heyet-i Temsiliye'nin protestosu³⁰ sayılabilir.³¹

Mustafa Kemal Paşa'nın Palu Duyarlılığı

Yine Kurtuluş Savaşı haberlerinin ulaşamadığı yolunda çeşitli yerlerden Ankara'ya haberler gelmekteydi. Diyarbakır'da, Palu Müdafaa-i Hukuk Merkezi'ne de Anadolu Ajansı haberlerinin düzenli olarak ulaşamadığı öğrenilmişti. Bunun üzerine Mustafa Kemal 21 Nisan 1920'de, Diyarbakır Posta ve Telgraf Başmüdürlüğüne çektiği telgrafta, Anadolu Ajansı haberlerinin Palu'ya ulaşmadığının öğrenildiğini, durumun incelenerek sonucunun bildirilmesini ve düzenli olarak Anadolu Ajansının bütün merkezlere verilmesini emretmişti:³²

Tel.21.4.36

“Diyarbakır Posta ve Telgraf Başmüdüriyetine,

¹⁸ Topal Emegil (Çuhacıoğulları)'den Zülküf Çuhacıoğlu 1929 Palu, Görgü Tanığı Babası Hacı Süleyman'dan Nakil; Necat Çelik, Palu, 1940, Görgü Şahidi Dedesi Hacı Yusuf Efendi ve Babası Cevdet Çelik'ten nakil.

¹⁹ Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi Belge No: 35/27654. Atatürk'ün Tamim Telgraf Ve Beyannameleri, Cilt IV. Ankara 1964, s.120.

²⁰ Albayrak Gazetesi, 16 Teşrin-i Sani 1335, Sayı : 45.

²¹ Albayrak Gazetesi, 23 Teşrin-i Sani 1335, Sayı : 46

²² T.İ.T.E. Arşivi, Belge No : 38/4315; Utkan Kocatürk, Atatürk'ün Toplanmamış Telgrafları, Ankara 1971, s.112.

²³ İrade-İ Milliye Gazetesi 10 Teşrin-i Sani 1335, Sayı: 11

²⁴ İrade-İ Milliye Gazetesi 3 Teşrin-i Sani 1335, Sayı : 10

²⁵ İrade-İ Milliye Gazetesi 10 Teşrin-i Sani 1335, Sayı:11

²⁶ İrade-İ Milliye Gazetesi 17 Teşrin-i Sani 1335, Sayı: 12

²⁷ İrade-İ Milliye Gazetesi 17 Teşrin-i Sani 1335, Sayı: 12

²⁸ İrade-İ Milliye Gazetesi 24 Teşrin-i Sani 1335, Sayı: 13

²⁹ İrade-İ Milliye Gazetesi 8 Kanun-i Evvel 1335, Sayı: 15.

³⁰ İrade-İ Milliye Gazetesi 17 Teşrin-i Sani 1335, Sayı:12.

³¹ Prof. Dr. Yaşar Akbıyık, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Sayı 12, Cilt IV, Temmuz 1988.

³² Genelkurmay Askeri Tarih Ve Stratejik Etüt Başkanlığı, İstiklâl Arşivi, Klasör 259. Dosya 19, Fihrist 97.

Palu Müdafaa-i Hukuk Merkezinin muntazaman Anadolu Ajansını alamadıkları şikâyet ediliyor. Bundan Ajansın birçok merakize verilmediği anlaşılıyor. Keyfiyetin tahkikiyle neticesinin inbası ve muntazaman ajansların bilumum merakize kadar verilmesi esbabının temini mercûdur.

Palu Müdafaa-i Hukuk Riyasetine,

c-Ajansın muntazaman verilmesi için Diyarbekir Posta ve Telgraf Müdürüne tebliğ edildi.”

Heyet-i Temsiliye namına

Mustafa Kemal.³³

Süleyman Yapıcı

Araştırmacı-Yazar

Elazığ 2008

³³ Prof. Dr. Yücel Özkaya, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Sayı 2, Cilt: I, Mart 1985